

Razvojne stopnje identifikacijske traseološke ekspertize in načrtovanje verzij

Dr. Vladimir Vodinelič, izredni profesor pravne fakultete v Splitu

Identifikacijska traseološka ekspertiza gre po določenih razvojnih stopnjah. To vprašanje nima le velikega praktičnega pomena, temveč tudi teoretičnega.

Najuglednejši teoretiki kriminalistične identifikacije niso povsem enotni glede tega vprašanja, pa tudi sami doživljajo razvoj. Kljub temu lahko menimo, da je ustvarjen temelj tega nauka.

A. J. Vinberg¹ pozna in obdeluje naslednje stopnje identifikacijske ekspertize:

1. pregled dejanskih dokazov, 2. eksperiment, 3. ločena razčlemba, 4. primerjalno raziskovanje predmetov identifikacije.

Ja. Koldin² deli postopek kriminalistične identifikacije na te stopnje:

1. pripravljano raziskovanje predmeta identifikacije (spoznavanje izvedenca z dejanskim stanjem, določanje nalog in obsega strokovnega raziskovanja, pregled predmetov), 2. ločeno raziskovanje predmetov identifikacije, 3. primerjalno raziskovanje predmetov identifikacije, 4. ocena uspešnosti raziskovanja.

N. V. Terziev³ razvija posebne poglede na to vprašanje. V začetku deli ves postopek identifikacije na dve stopnji: 1. ugotavljanje skladnosti in različnosti identifikacijskih znamenj (razčlemba), 2. združevanje in ocena ugotovljenih skladnosti in različnosti (sinteza).

Ta pisec⁴ pozneje našteva naslednje stopnje:

1. pregled dejanskih dokazov, 2. ločena razčlemba predmetov identifikacije, 3. primerjalna razčlemba predmetov identifikacije (ugotavljanje skladnosti in različnosti), 4. ocena podatkov primerjalne razčlembe.

V najnovjšem času je Terziev⁵ izdelal takole shemo postopka za ugotavljanje istovetnosti:

1. splošno spoznavanje z gradivom, prvi strokovni pregled predmetov in priprava za raziskovanje,

2. iskanje in ugotavljanje znamenj, pomembnih za rešitev postavljenih nalog,

3. proučevanje okoliščin in mehanizmov za nastanek teh znamenj,

4. primerjanje znamenj primerjanih predmetov, da se ugotovijo skladnosti in različnosti med njimi,

5. ocena celotnega opazovanja za rešitev vprašanja istovetnosti.

V. K. Lisičenko⁶ meni, da gre kriminalistična identifikacija čez naslednje stopnje: 1. pregled dejanskih dokazov, 2. ločeno strokovno raziskovanje predmetov identifikacije, 3. primerjalno strokovno raziskovanje, 4. ocena izidov primerjalnega raziskovanja.

Pomembnost delitve poteka kriminalistične identifikacije s pomočjo traseološke ekspertize na etape, ki jih omenjajo ti pisci, je tolikšna, da tega ni mogoče zadosti poudariti. Njena uporaba zagotavlja vsestranskost, objektivnost in visoko znanstveno kakovost, ker vpeljuje načrtnost, logično zaporedje in sistematičnost v delo izvedenca. To nikakor niso mrtve in mehanične sheme. Umetnost je v tem, da se v odvisnosti od posebnosti predmetov identifikacije in konkretnih namenov strokovnega preučevanja, ki jih določajo postavljena vprašanja ustvarjalno uporabijo tudi ustrezne metode znanstvenega raziskovanja in razna znanstveno-tehnična sredstva. V vsakem posameznem primeru so mogoče in potrebne ustrezne zamenjave stopenj strokovnega raziskovanja. Popolnoma mogoče si je misliti takšen taktičen položaj, v katerem pride poskus, ki je na primer po Vindbergovi shemi pred ločeno razčlemba znamenj, šele po uresničitvi te stopnje. Toda to je samo po sebi umevno in zato ni treba imeti kritičnega stališča do nauka o stadijih.

Vendar se zdi, da našteje konceptije niso zadosti poudarile prvorazredne pomembnosti verzij⁷ na vseh stopnjah in da je treba to posebej poudariti in obdelati. Verzija se kaže kot posebna oblika hipoteze. Hipoteza je teoretična domneva o dejanskem vzroku določenega pojava. Zakaj so hipoteze neogibne? Bogdan Šešić⁸ hipotezo imenuje teoretično dopolnitev praznin v zapletenem celotnem pojavu, katerega posameznosti poznamo najprej le v obliki posa-

¹ Kriminalističeskaja ekspertiza v sovetском уголовном процессе, p. 61—100.

² Identifikacija pri proizvodstvu kriminalističeskikh ekspertiz, p. 15—107. Theorie und Praxis der kriminalistischen Identifizierung, p. 21—105.

³ Lekcii po kriminalistike, M., 1951, p. 30.

⁴ Metodičeskie posobija po sastavljeniju aktov kriminalističeskikh ekspertiz, M., 1956.

⁵ Kriminalistika v redakciji S. P. Mitričeva in M. P. Šalamona, M., 1963, p. 61.

⁶ Značenje i mesto metodov estenstvenih i tehničeskikh nauk v kriminalističeskoi ekspertize, Voprosi sudebnoj ekspertizi v kriminalistiki, Alma-Ata, 1959, p. 43.

⁷ V naši državi je nauk o verzijah podal Vodinelič. Glej: Kriminastična taktika 1956, str. 24—36; Kriminalistika, Split, 1968, str. 1—12, Načrtno raziskovanje, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 1962, 1, str. 1—12; Kriminalistika, Beograd, 1970, 1972.

⁸ Logika, Beograd, 1962, str. 622.

meznih dejstev. Šele z odkritjem novih dejstev tega zapletenega pojava se postavlja hipoteza preizkusi. Če nasprotuje dejstvu, se zavrže, če se z dejstvi ne sklada, se spremeni ali pa se kot potrjena in podprta z določenim številom dejstev spremeni v znanstveno teorijo. »Torej so temeljne prvine spoznavnega procesa: s prakso ugotovljeno dejstvo — teoretična hipoteza — novo dejstvo — višja stopnja prakse — znanstveni zakon ali znanstvena teorija⁹ itd.

Pojavnost je tisto objektivno gradivo, od katerega se prične razčlemba predmeta identifikacije. Le zunanost še ničesar ne pojasnjuje, temveč prav nasprotno — terja, da bi bila pojasnjena. Ta prehod od pojavnosti k vsebini stvari (v tem primeru k identiteti) se ne more opraviti drugače kot z metodo načrtovanja hipotez. Dejanska vloga izvedenca je v tem, da svojih hipotez ne dela na pojavnih oblikih stvari same po sebi, temveč jo razvija in razčlenjuje, izhajajoč iz pojava, kakršen je neposredno odseval v njegovi zavesti.

Človek ni ogledalo, magnetofonski trak ali leča fotografskega aparata. S tem se tudi pojasnjuje dejstvo, da bolj strokoven izvedenec opazi tista in takšna identifikacijska znamenja, ki jih drugi ne bi začutili.

Abstrahiranje vseh nebistvenih in nepomembnih identifikacijskih znamenj zavzema izredno pomembno mesto v razčlembi pojava, ki ga je treba identificirati zaradi odkrivanja njegove vsebine (identitete). Hipoteza je tista rdeča nit, ki pripelje do vsebine predmeta identifikacije. Vzdigniti se nad nepomembne sestavine določenega pojava pomeni prodreti v njegovo bistvo, to pa je mogoče le s hipotezami, abstrahiranjem in z drugimi logičnimi sredstvi. V zvezi s tem Vodinelić trdi, da je hipoteza (verzija) funkcija izločanja.¹⁰ Izvedenčevo prodiranje v bistvo predmeta (identiteta) je omogočeno ravno z abstrahiranjem, ker z njim poišče bistvena (identifikacijska) znamenja, pri čemer izloča številne nebistvene. Hipoteza izvedenca pelje v globino, zunaj območja golega pojava in nad njim. V tej zvezi ni mogoče mimo naslednjih Engelsovih¹¹ misli: »Oblika razvoja naravoslovne znanosti, v kolikor le-ta misli, je hipoteza. Najprej se zapazi neko novo dejstvo, ki zruši dotedanji način razlage drugih dejstev, ki sodijo v isto skupino. V tem trenutku se pojavijo nove razlage, ki te-

meljijo sprva na omejenem številu dejstev in opažanj. Nadaljno izkustveno gradivo prečiščuje te hipoteze — ene odstranjuje, druge spopolnjuje — dokler se končno ne oblikuje čisti zakon.« Načrtovanje in preverjanje hipotez pomeni oblikovanje razvoja kriminalistične znanosti, ker kažejo pot, po kateri se pride iz sfere pojavnosti in se prodre v bistvo stvari. Hipoteze so neizogibne, ker skladnosti med pojavom in vsebino ni pri vseh stvareh. V tem smislu so znamenite Marxove¹² besede: »... Vsaka znanost bi bila odveč, če bi se pojavna oblika in vsebina stvari neposredno skladali.« Proces zaznavanja je dejansko prehod od opažanja čutil k mišljenju. Gledano pojavoslovno je razloček med vsebino in obliko enak razločku med tistimi zornimi koti dejanskosti, ki odsevajo v abstraktnem mišljenju, in tistimi, ki odsevajo v zaznavanju čutil. Toda niti za trenutek ne smemo pozabiti na njihovo enotnost. Lenin¹³ je to jedrnat pojasnil: »Dialektika je posebno proučevanje nasprotnosti stvari po sebi (An sich), vsebine, podlage, snovi pojava biti za druge. (Tu prav tako opazimo prehod, prelivanja drugega v drugo: vsebina se pojavlja. Pojav je vsebinski). Človeško mišljenje se neskončno pogloblja od pojava do vsebine, od vsebine prve vrste k vsebini druge itd. itd., brez konca in kraja.«

V teoriji dokaznega prava in v kriminalistiki se navadno uporabljajo izrazi hipoteza, delovna hipoteza, domneva, verzija in teza kot sinonimi, to pa ni povsem natančno.

Splošna hipoteza je hipoteza pri znanstvenem raziskovanju in rabi za izumljanje zakona, ki se nikoli ne pokaže že s samim pojavljanjem stvari, temveč ga je treba šele iznajti. Hipoteza je domneva o obstoju kakega znanstvenega zakona. Zato v preiskavi ali na glavni obravnavi ni pravilno govoriti o splošnih hipotezah, pri tem pa dejansko misliti na verzije.

Medtem ko se splošna hipoteza rabi za pojasnjevanje cele vrste reči (ki so v zvezi s še neznanim zakonom), posebna hipoteza ne zadeva zakona, temveč le vzroke posameznega pojava oziroma stvari.

Delovne hipoteze so podobne verzijam, vendar se ne nanašajo na posamezno dejstvo oziroma pojav, temveč na skupine dejstev oziroma pojavov.¹⁴

¹² Kapital, III, Beograd, 1948, str. 753.

¹³ Filozofske sveske, str. 243.

¹⁴ I. M. Bochenski: Die Zeitgenössischen Denkmethoden, München, 1954, p. 122 jih opredeljuje nekoliko drugače.

⁹ Op. cit. str. 623.

¹⁰ Kriminalistika I, str. 14.

¹¹ Dialektika narave, str. 190.

Teza je po našem mnenju angažirano stališče izvedenca, kadar gre za določeno stvarno razmerje. Podobno stališče zastopa Šešić:¹⁵ »Hipoteza — stališče je smiselna domneva o določenem stvarnem razmerju.«

Ne bi mogli trditi, da za vse tri sorodne pojme obstajajo enotne določbe. Tako na primer A. Niceforo ne pozna izraza verzija in govori o hipotezi, dejansko misleč na verzijo.

Pomembna je zahteva Gaja Petrovića¹⁷ glede kakovosti hipoteze. Za hipotezo zahteva naslednje lastnosti: pomembnost, preverljivost, rodovitnost, združljivost z več sprejetimi hipotezami in preprostost. Menimo, da bi lahko enake lastnosti zahtevali tudi za verzije.

Vrste posebnih hipotez so operativne, preiskovalne, izvedenske in sodne verzije.

Vodinelič¹⁸ določa pojme operativnih, preiskovalnih in sodnih verzij kot eno izmed več mogočih razlag določenih dejstev, pojavov in dogodkov, pri tem pa pripisuje številčnim dejstvom pomen ene izmed vsebinskih prvin za določitev samega pojma.

Kolikor nam je znano, se v jugoslovanski literaturi (kazensko-procesni in kriminalistični) doslej še ni pisalo o izvedenskih verzijah pa tudi v tujini jim povsem po krivici posvečajo le malenkostno pozornost, kljub veliki pomembnosti.

Opisane konstrukcije shem razvojnih stopenj kriminalistične ekspertize nazorno kažejo, da izvedenske verzije niso pojmovane take, kakršne dejansko so. Ni bilo namreč opaženo dejstvo, da načrtovanje in preverjanje verzij ni nič drugega kot ena izmed metod identifikacijske ekspertize. Naša kritika teh shem je tudi naravnana v poudarjanje te bistvene pomanjkljivosti.

Kaj so izvedenske verzije? To so razne razlage tistih dejstev, glede katerih se opravlja identifikacijska ekspertiza. Pripomorejo k pojasnitvi stanja, poteka, izvira in vsebine pomembnih dejstev in ugotovitvi vseh oblik povezav med sestavinami dejanskega stanja. Vsebina traseološke izvedenske verzije je določena povsem natančno. V danem primeru obsega (s potrebnimi spremembami):

— domneve o vzrokih in o drugih bistvenih oblikah zvez med dejstvi,

¹⁵ Op. cit. str. 623.

¹⁶ Die Kriminalpolizei und ihre Hilfswissenschaften, Gross-Lichtersfelde Ost, s. a. p. 430.

¹⁷ Logika, Zagreb, 1967, str. 217—229.

¹⁸ Vodinelic, citirana dela.

— domneve o ustroju nastanka sledov in o vseh okoliščinah, ki so vplivale na njihove pojavne oblike,

— domneve o pomenu posameznih identifikacijskih znamenjih in njihovi celoti.

V znanstveni naravi izvedenskih verzij uzremo razločevalno prvino bistvenega pomena, merilo, po katerem se le-te ločijo od vseh drugih verzij — operativnih, preiskovalnih in sodnih. Izvedenci svoje verzije preverjajo z uporabo znanstvenih metod, ne pa s pomočjo sistema procesnih opravil, kot to počno preiskovalni sodnik, operativni delavec notranjih zadev ali so-deči senat, pri preverjanju svojih verzij.

To je vzrok, da izvedensko verzijo štejemo za posebno vrsto hipoteze sui generis.

Načrtovanje verzij je metoda, ki se uporablja v celotnem poteku kazenskega postopka. Nevidna nit dosledno pelje od operativnih, prek preiskovalnih in sodnih, do izvedenskih verzij in od teh nazaj k preiskovalnim oziroma sodnim.

Zakaj je načrtovanje operativnih, preiskovalnih, sodnih in izvedenskih verzij tista bistvena vez, ki povzroča, da kazenski postopek poteka kot dobro preiščljena organska celota v dosledni, logično izpeljani, popolni in čisti arhitektonski skladnosti? Ko preiskovalni sodniki oziroma obravnavajoči senat izvedencu postavljajo vprašanja, izhajajo iz svojih verzij, s tem pa hkrati usmerjajo tudi izvedenčeve verzije. Nasprotno pa izvedenčevo mnenje (ali bolje — sklep) bistveno vpliva na preverjanje, spreminjanje ali celo zavračanje prejšnjih preiskovalnih oziroma sodnih verzij ter morebitno načrtovanje novih.

Po našem mnenju je izvedenec dolžan splošne in temeljne verzije načrtovati že na prvi stopnji ekspertize, in sicer na podlagi ogleda stvarnih dokazov, proučevanja postavljenih vprašanj in vpogleda v tiste podatke kazenskega spisa, ki so v zvezi s predmetom, da bi jih nato v teku organske rasti identifikacijske ekspertize lahko preveril ali zavrgel. Taktično je zelo pomemben trenutek, ko se po pregledu dejanskih dokazov, opravljenem po vprašanjih, ki jih je postavil organ postopka, prične načrtovanje izvedenskih verzij. Tedaj se namreč preiskovalne in morebitne sodne obravnavne verzije spremenijo v splošne, temeljne in glavne izvedenske verzije, te pa se spet razčlenjujejo in razvijajo v posebne ekspertizne verzije, tako da se glavne verzije dejansko sestojijo iz vrste posebnih ekspertiznih verzij.

Kadar so temeljne izvedenske verzije vsebovane v vprašanjih, ki jih je izvedencu postavil preiskovalni sodnik oziroma obravnavajoče sodišče, jih ta ne bo mehanično prevzel in posnel, kajti izvedenec je zaradi svojih posebnih znanj in znanstvenega dela zmožen načrtovati popolnejše, pravilnejše in bogatejše verzije. Toda zaradi raznih subjektivnih in objektivnih vzrokov se dogaja, da sodišče v vprašanjih, ki jih je postavilo izvedencu, ni dognalo ali celo niti ne postavilo potrebne verzije. V takšnem primeru je izvedenec dolžan sam načrtovati potrebne verzije.

Če se zgodi, da izvedenske verzije prestopijo meje, začrtane za ekspertizo, oziroma prebijejo okvir, ki so ga zarisala postavljena vprašanja, bo izvedenec praviloma zahteval od sodišča, naj vprašanja prilagodi okoliščinam, t. j., naj razširi in natančneje določi vprašanja, v primeru nevarnosti odložitve pa bo zahteval poznejšo konvalidacijo.

Splošne in posebne izvedenske verzije morajo biti izrecno omenjene, opisane in razložene v izvedenskem zapisniku. Pri tem predlogu vztrajamo iz več razlogov. Prvič, načrtovanje izvedenskih verzij je metoda za uresničevanje ekspertize, in zato je izvedenec dolžan ne le nazorno razložiti izide, temveč opisati tudi potek ekspertize. Sodišče je pristojno oceniti ne le izid, temveč tudi razvojna pota ekspertize. — Drugič, načrtovanje verzij pomeni iskanje pravilnih poti za opravljanje izvedenskega dela, pomeni ariadnino nit za pravilno rešitev vseh vprašanj, tudi tistih, ki niso bila v zornem polju preiskovalnega sodnika, senata in izvedenca, vsaj ne na predviden način. — Tretjič, predlagano izvedenčevo ravnanje bi precej olajšalo oceno njegovega dela in ugotavljanja resnice.

Dejali smo, da izvedenec poleg splošnih, glavnih, temeljnih verzij načrtuje tudi **posebne izvedenske verzije**, a jih ne povezuje — kot prve — za celotni potek in izide identifikacijske ekspertize, temveč trajajo le toliko časa, kolikor traja posamezna stopnja ekspertiznega načrta, za katerega uresničitev so tudi predvidene.

Klasičen zgled za to je izvedenski poskus s svojimi verzijami. Kako je razmerje med splošnimi in posebnimi izvedenskimi verzijami? Posebne verzije se načrtujejo v okviru splošnih, ker iz njih tudi izhajajo. Posebne verzije so glede na splošne njihov sestavni del in skupaj z njimi pomenijo celoto. Ker med cilji in izbranimi potmi za doseg ciljev obstaja najtesnejša zveza,

so posebne verzije najpravilnejša in najustreznejša metodika za uresničenje določene stopnje ekspertize. Vprašanja konkretne identifikacije ne rešuje le ugotavljanje skladnosti ali različnosti primerjalnih identifikacijskih znamenj, zato je nujno, da izvedenec ugotovi njihov nastanek, in sicer v zvezi z možnostmi za nastajanje notranjega ustroja sledov, to pa se lahko doseže le z načrtovanjem posebnih verzij o možnostih za nastanek določenih sledov. Pri identifikacijski traseološki ekspertizi je treba upoštevati, da imajo odločilno vlogo pri oblikovanju sledi tudi lastnosti njenega nosilca (predmet, ki »sprejme« sled), zato je nujno, da se tudi o tem načrtujejo posebne verzije. Poleg tega je odločilnega pomena starost sledi in treba je ugotoviti, ali je nastala ob storitvi kaznivega dejanja ali v kakšnem drugem času. Tudi rešitev tega vprašanja terja načrtovanje posebne izvedenske verzije itd.

Naj naše stališče pojasnimo z zgledom. Splošna traseološka izvedenska verzija je dejansko verzija o identifikaciji, ker predvideva mogoče razlage celote in posameznih znamenj predmeta identifikacije. V Beogradu je bila storjena vlomna tatvina v tajništvo strojne fakultete.¹⁹ Storitvi so prišli v pritično stavbo skozi odprto straniščno okno ter so na zemlji pod tem oknom pustili nekaj odtisov čevljev, izmed katerih je bil eden pripraven za identifikacijo. Čevljev je imel gumijasti podplat s petimi okroglimi vdolbinami velikosti petdinarskega kovanca (skupinska pripadnost). LJ. E. je izpovedal, da so čevlji njegovi in da jih nosi že leto dni. Preiskovalni sodnik je postavil domnevo, da je bila sled na kraju dejanja storjena s čevljem LJ. E. Zaradi preveritve te preiskovalne verzije je bila naročena traseološka identifikacijska ekspertiza. Postavljena vprašanja so izraz in odsev preiskovalnih verzij.

V omenjenem primeru sta bili mogoči le dve splošni ali temeljni verziji, ki sta se med seboj izločali. Če je namreč pravilna prva, tedaj je s tem dokazana nepravilnost druge.

Verzije so po svoji logični obliki najpogosteje nasprotni si sodbe (ali — ali). Sodobna logika pozna dve vrsti nasprotnih si sodb, v tem primeru nas zanima izločilna (ali p — ali q). Glavno pravilo za uporabo nasprotnih si sodb v dokazovanju se glasi: če se zanikuje ena ali več možnosti, se morajo druge potrditi.²⁰ Če zani-

¹⁹ Sporočil Djordje Kordić.

²⁰ Logika, Beograd, 1933, str. 70.

kamo, da to niso sledovi čevljev L.J. E., trdimo, da je resnična nasprotna možnost.

S pregledom dejanskih dokazov (zaplenjenih čevljev in njihovih sledov) je izvedenec s sledovi našel prve podatke in ti so mu narekovali v tem primeru načrtovati le eno splošno verzijo — inkriminirani sledovi na zemlji pod oknom so sledovi čevljev L.J. E. Izvedenec bi v tem primeru lahko izhajal tudi iz nasprotne verzije — inkriminirani sledovi niso sledovi čevljev L.J. E. Izid bi bil popolnoma enak. To se seveda ne dogaja pri vseh verzijah. Izvedenec mora zelo pogosto načrtovati več različnih, celo nasprotnojuočih si splošnih izvedenskih verzij. To načrtovanje je tesno povezano z vprašanjem ekspertiznega poskusa. Če bi bila namreč mogoča le ena verzija o vzrokih, mehanizmih in okoliščinah prav takšnega oblikovanja sledov, dejansko ne bi bilo razlogov za vpeljavo izvedenskega poskusa. Izidi poskusa lahko poleg tega terjajo načrtovanje novih izvedenskih verzij, če dobljeni podatki ovržejo dotedanje verzije.

V sodobni zahodni kriminalistiki pa tudi pri nas je razširjeno mnenje, da je kriminalistika empirična znanost. Hans Walder²¹ tako na primer zanika zvezo med poskusom in logičnim mišljenjem, Franz Meixner²² pa meni, da je glavna lastnost kriminalistike njen dozdevni empirizem. Walder vprašanje popreprošča takole: »Kadar moramo odgovoriti na vprašanje, ali pri osumljencu najdeni ključ ustreza določeni ključavnici, posplošeno rečeno ne opravljamo fizikalnih razsojanj in izračunavanj, temveč **poskušamo**, tj. prepuščamo, da o tem odloči poskus z (dejstvi) ... Torej se znanost in poskus medsebojno ne le nadomeščata, temveč se lahko tudi potrjujeta.« Meixner pravi: »Celotna kriminologija sodi med tako imenovane empirične znanosti, pri katerih rabi izkušnja kot izvir spoznanja, to pa velja v kristalizirani obliki tudi za kriminalistično taktiko.« O pomembnosti izkušenj za kriminalistiko piše tudi Hans Gross,²³ poudarja, da je ugotavljanje čisto izkušnjskih zakonitosti tisto, kar v kazenskem

²¹ Kriminalistisches Denken, Hamburg, 1964, p. 59—61.

²² Kriminalistik, Hamburg, 1965, p. 18. Toda Nicoforo ima pravilno stališče ko piše: »Hipoteza terja poleg tega trajni korektiv — 'dvom' in mora biti nenehno preverjana« (p. 429). »Preverjanje hipotez se opravlja po možnosti z eksperimentiranjem, ali z opazovanjem nastopajočih danosti ...« (p. 430).

²³ Kriminalpsychologie, Leipzig, 1905, p. 163—164.

postopku žal pogosto ostane kot edino pomagalo, in sicer zaradi pomanjkanja ustreznih raziskovanj, ki bi odkrila »zadnje zakonitosti«.

Naši številni praktiki skrivajo nagnjenje k empirizmu pod plaščem prakse kot merila resnice, pri tem pa gojijo površen prakticizem. Takšna pojmovanja pripeljejo do podcenjevanja in zapostavljanja verzij, do upoštevanja čutnih zaznav kot edinega pripomočka spoznavanja in do mnenja, da so občutki in opažanja temeljna sredstva za spoznavanje. Walder, Meixner in številni drugi kriminalisti kriminalistiko degradirajo, ker menijo, da je »neposredno opazovanje s čutili temeljno in edino merilo resničnega spoznavanja.«²⁴ Walder ni po naključju odstranil hipoteze iz eksperimenta in s tem umetno ločil čutno — predmetno od umskega. Engels²⁵ je opozoril na to: »Empirično opazovanje ne more samo po sebi nikoli zadostno dokazati nujnosti. Post hoc, ne pa ... To je tako resnično, da na podlagi tega, da sonce vedno vziđe zjutraj, nikakor ne sledi, da bo vzšlo tudi jutri. V resnici pa vemo, da bo napočil čas, ko sonce nekega jutra zares **ne bo vzšlo**. Toda dokaz o nujnosti leži v človeškem delovanju, v poskusu, v delu — če jaz lahko opravi tisto post hoc, tedaj postane to isto s propter hoc.«

Lenin²⁶ je opozoril: »Abstrakcija materije, naravnih zakonov, vrednot itd., z eno besedo vse znanstvene (pravilne, resne, ne pa nesmiselne) abstrakcije odsevajo naravno globlje, zvesteje in **popolneje**. Od živega opazovanja k abstraktnemu mišljenju in od tega k **praksi** — to je dialektična pot spoznavanja resnice, spoznavanja objektivne resničnosti.« Ali je mogoče jasneje določiti vlogo verzije v kazenskem postopku?

Iz hrvaščine prevedel:

Boris Uderman, viš. strok. sodelavec
pri Inštitutu za kriminologijo v Ljubljani

UPORABLJENA LITERATURA

1. Vinberg, A. I., **Kriminalističeskaja ekspertiza v sovetском ugovnom processe**, Moskva 1956.
2. Koldin, Ja., **Identifikacija pri proizvodstve kriminalističeskikh ekspertiz**, Moskva 1957, str. 15 do 107.
3. Terziev, N. V., **Lekcii po kriminalistiki**, Moskva 1951, str. 30.

²⁴ Bogdan Šešić, Logika, str. 326—330.

²⁵ Ibid. str. 327.

²⁶ Dialektika narave, str. 181.

4. Terziev, N. V., **Metodičeskie posobija po sastavleniju aktov kriminalističeskikh ekspertiz**, Moskva 1956.
5. Terziev, N. V. v: **Kriminalistika** (redakcija S. P. Mitričeva i M. P. Šalamova), Moskva 1963, str. 61.
6. Lisičenko, V. K., Značenje i mesto metodov estestvennih i tehničkih nauk v kriminalističkoj ekspertizi, **Voprosi sudebnoi ekspertizi v kriminalistiki**, Alma-Ata, 1959, str. 45—46.
7. Šešić Bogdan, **Logika**, Beograd 1962, str. 622.
8. Engels Fridrih, **Dijalektika prirode**, Beograd 1950, str. 190.
9. Marx Karl, **Kapital**, III, Beograd 1948, str. 753.
10. Lenjin V. I., **Filozofske sveske, Izabrana dela**, tom 15, Beograd 1960, str. 243.
11. Niceforo, A., **Die Kriminalpolizei und ihre Hilfswissenschaften**, Gross-Lichterfelde-Ost, str. 430.
12. Petrović Gajo, **Logika**, Zagreb 1967, str. 217 do 229.
13. Walder Hans, **Kriminalistisches Denken**, Hamburg 1964, str. 59—61.
14. Meixner Franz, **Kriminalistik**, I, Hamburg 1965, str. 18.
15. Gross, **Kriminalpsychologie**, Leipzig 1905, str. 163—164.

UDC: 343.977.33:343.148

Stadiums of Traseological Expertise and Planning of Versions

Vodinelić dr. Vladimir, Professor, Faculty of Law, Split

The author examines the stadiums of identification expertise put forward by the Soviet writers in criminalistics. He believes they have not emphasized enough the importance of versions for all these stadiums. The author deals with version as a function of the method of elimination. The expert's understanding of the problem of identification is being enabled with the process of abstraction that would lead him to essential identification characteristics while eliminating the non-essential ones. Ways by which it is possible to penetrate

into the content of identification are to be sought by planning and controlling different versions.

The expert has to conceptualize not only the general but also the special versions, which however, are not applicable to the process as a whole but only for a definite stage of it. The author does not share the opinion that criminalistics is only an empiric discipline. This stand-point leads towards neglecting the versions as well as towards the hypothesis that perception by senses is the most important source of knowledge.